

CONTEXTE ACTUALE PRIVIND STATUTUL PROFESIEI DE CADRU DIDACTIC

*Victoria Perliman, drd., cercetător șt. stagiar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

CURRENT CONTEXTS REGARDING THE STATUS OF THE TEACHING PROFESSION

*Victoria Perliman, PhD student, trainee scientific researcher,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID:0000-0002-1325-1584
vicaperliman@gmail.com*

CZU: 37.011.31

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p413-417

Abstract. The image and status of the teacher have become topics of discussion both at national and international level, because it has been found that the status of the teacher covers both the social and pedagogical perspective. This article represents a conceptualization of the terms of profession, status, teacher, image and prestige in the context of continuous professional training of teachers. Therefore, we emphasize the categorical relevance regarding the status and image of a profession which, in turn, are essential components for establishing its interest for young people and, maintaining competent and qualified employees, and by the need for professionalization, they become an absolute necessity, being a prerequisite for achieving an improvement of the status of the teacher. In the educational practice, the status indicated and granted reveals to the teacher the tasks and tasks that will contribute to the successful achievement of the objectives of the training / development of the students. Historically, the teaching profession has been considered one of the oldest professions, being initiated at the same time with the structuring of social positions in society. Thus, the concept of the profession sums up a multitude of connotations depending on the cultural and historical contexts in which it is defined and, represents the activity that has a certain prestige, through its intellectual or artistic character, manifests the social position of the one who exercises it.

Keywords: profession, status, image, teacher, professionalization etc

Devenirea socială a individului are ca ipoteză principală pe aceea de producător de servicii utile comunității și sieși, exprimată prin profesiune, ocupație, meserie, carieră. Noțiunea de profesie este acceptată de diverse surse de gândire, însă o primă abordare a acesteia a avut loc în 1895, în lucrarea „Les règles de la méthode sociologique” de É. Durkheim. Deși este un termen descris ambiguu, autorul enunță că semnificația „profesiei” însumează cel puțin trei aspecte:

- genul de muncă obișnuită a unei persoane (se vorbește despre exercitarea unei profesii): termenul este atunci apropiat de cel de activitate sau ocupație;
- ansamblul intereselor unei colectivități date în cadrul căreia fiecare participant exercită aceeași meserie (se referă la apărarea profesiei): termenul evocă noțiunea de serviciu specializat, recunoscut și organizat;
- grupul profesiilor liberale, ocupații cu caracter intelectual a căror remunerare exclude ideea de profit [2, p. 167]

Primele lucrări care au utilizat această noțiune au apărut mai degrabă ca încercări de justificare a privilegiilor legate de exercitarea profesiilor valorizate social decât ca tentative teoretice facilitând perceperea evoluției activităților în societățile occidentale. Din punct de vedere istoric, termenul de profesie desemnează funcții instituite, înregistrate oficial, recunoscute juridic și figurând de drept în nomenclatoarele de stat. [Ibidem, p. 168]

În context, percepem că individul, prin profesiune, se leagă de societate, prin ea își exercită o parte din drepturile și obligațiile de cetățean și tot prin ea apreciază contribuția semenilor săi la mersul ascendent al societății. Pentru individ profesia reprezintă principala cale de valorificare a înclinațiilor și aptitudinilor, de manifestare a spiritului de inițiativă și independență, a atașamentului față de țară și față de colectivitate, iar aspectele pe care le prevede profesiunea sunt:

• **Profesia – mod de afirmare:** aceasta poate fi o carte de vizită a unei persoane, a unui grup. Este o obiectivare a capacităților fizice, intelectuale, afective și volitive investite într-o muncă utilă comunității. Pentru a face posibilă exprimarea acestor capacități este necesar ca individul să dobândească un ansamblu structurat de competențe teoretice și practice în concordanță cu cerințele tipului de activitate în care își va exercita profesiunea. Așadar, fiind un cadru de afirmare a individului, profesiunea ajută la obținerea unor venituri necesare pentru existența individului și a familiei sale. Astfel, se pun în valoare capacitățile, se aduc dovezi de competență; devine o modalitate de împlinire a individului. În același timp, profesia constituie cadrul de exprimare a trebuințelor de activitate și performanță, de încredere în sine.

• **Profesia – mod de integrare:** Integrarea socioprofesională este un obiectiv al exprimării și afirmării, un proiect de intenții, dorință, aspirație, un proces desfășurat în timp cu sinuozitățile, cu obstacolele, cu reușitele și execuțiile parțiale și cu rezultat (performanțe). Integrarea socioprofesională este un demers de interiorizare a lumii externe, un proces de asimilare, de valorizare, de însușire a unor norme și valori..., o acțiune ce se exercită asupra persoanei, o transformare continuă și restructurare a potențialelor individuale.

• **Profesia – mod de viață:** exercitarea profesiunii este un mod de viață prin obligațiile asumate pentru o activitate utilă, recunoscută și recompensată, prin datoriile individului/grupului față de investițiile făcute de comunitate în formarea și devenirea lor profesională. Este unul dintre mijloacele de dobândire a veniturilor sau singurul mijloc necesar confortului vieții materiale și cheltuielilor pentru trebuințele culturale și de educație. Totodată, profesia este un mod de viață, fiindcă reprezintă un izvor al satisfacției, al bucuriei de a demonstra altora și sieși utilitatea, prin performanțele obținute în activitatea profesională, constituind temelul încrederii în sine, al siguranței de sine și al satisfacției.

• **Profesia – mobil al prestigiului social:** atunci când rezultatele de succes obținute prin profesie sunt recunoscute, apreciate și recompensate material și moral, ele devin atribut al considerației, al prestigiului social. Această formă de evaluare se manifestă la nivelul grupului din instituții, întreprinderi, la nivelul unei unități administrative (oraș, județ), la nivel național și internațional. [3, pp. 295-298]

Istoric, profesia de cadru didactic a fost considerată una dintre cele mai vechi profesii, fiind inițiată, în același timp, cu structurarea pozițiilor sociale în societate. Din lucrările marilor istorici se atestă că educația în acea perioadă era un act spontan făcând parte din procesul unei activități comune și prin comunicarea dintre oameni, astfel că nu solicita existența dascălilor ca un grup aparte de oameni. Însă cu timpul, datorită achiziționării experiențelor, oamenii au sensibilizat relevanța educației pentru omenire, deoarece societatea nu putea exista, cu atât mai puțin, nu se putea dezvolta dacă generația tânără ce succeda, nu era susceptibilă de a înlocui generația mai în vârstă.

Așadar, odată cu dezvoltarea societății a apărut un nou gen de activitate umană – cea pedagogică, și anume instruirea prin care se făcea transferul tuturor cunoștințelor și experiențelor de către persoanele experimentate celor mai puțin experimentate. Cu trecerea timpului, se evidențiază schimbări esențiale în practica educației. Este vorba despre apariția unor prototipuri ale instituțiilor de învățământ, numite și „case de tineret”. Acestea erau organizate cu scopul

de a învăța băieții și fetele să însușească abilități specifice de muncă. Crearea acestor case, precum și sporirea cunoștințelor cu referire la muncă au condus la apariția unui colectiv de oameni care s-au consacrat educației tinerei generații. Astfel, dascălii încep să fie distinși într-un grup profesional unic. Aici se determină o suprapunere socială graduală a societății, ceea ce va condiționa delimitarea socială în educația copiilor și creșterea misiunii educaționale a familiei. Pentru a educa copiii care proveneau din clasa nobililor au fost instituite școli speciale închise, în care avea loc procesul educațional dirijat, acum, de oameni speciali – profesori.

Provenind din limba greacă, noțiunea de „profesor” are semnificația „conducătorul copilului”, preliminar era desemnată o anumită persoană (deseori putea fi un sclav), care conducea copilul la școală și înapoi. Apoi, acest concept a fost folosit în sensul tuturor celor care învățau și educău copii. Socrate a oferit o relevanță semnificativă pedagogului și actului de predare, susținând că întâiul scop al unui profesor este să îndrume elevul spre adevăr și răspunsuri profunde. În explorarea adevărului, Socrate declara că este necesar ca atât profesorul, cât și elevul să se afle pe poziții egale, ghidați de afirmația „Eu știu doar că eu nu știu nimic” [4, p. 12].

Actualmente, în urma analizei tendințelor de dezvoltare a teoriei învățării din perspectiva axiologică, culturologică, hermeneutică și sinergică, s-a constatat că secolul XXI se remarcă prin modificări importante, afirmându-se prin reîntoarcerea la sursele originale, la concepțiile umanismului și importanța particularităților „individual-tipologice” ale persoanei. Astăzi, suntem prezenți la o „reînviere” a pedagogiei umaniste, a conexiunilor culturale și educaționale, a obiceiurilor naționale și a educației direcționate spre personalitate.

Constituirea unei societăți democratice, întemeiată pe cunoaștere și informatizare, solicită un sistem educațional performant, de calitate, profitând din plin de dezvoltarea posibilităților individuale, de valorile democratice și de economia de piață prin formarea cadrelor de înaltă calificare.

Astfel, conform Dicționarului de sociologie, termenul de *statut* reprezintă un ansamblu de reguli și de obligații, exprimând o poziție de bază a persoanei în sistemul social. [7, p. 602] Poziția pe care se află o persoană într-un sistem social prevede modul de reverență asupra lui, ea fiind dată de către ceilalți pentru că fiecare om este evaluat în funcție de această poziție a sa, iar validarea ei este subordonată personalității acestuia, dar și normelor sistemului social.

Statutul este definit ca poziția și prestigiul pe care un profesor le posedă în mediul școlar și în clasa de elevi. Statuturile diferă de personalitatea oamenilor, iar multe din interferențele sociale și interumane rezidă în determinarea și selectarea statutelor. Semnificativ este demersul de stabilire a interrelațiilor sociale în folosul unor stataturi, cu alte cuvinte, oamenii se grupează în funcție de poziția ocupată de aceștia în diverse sisteme sociale. Preliminar, noțiunea de statut avea sensul de drept și obligațiune a unei persoane, a puterii de care dispune. Pe când M. Weber îi atribuie statutului semnificația de prestigiu social [6, p. 18].

Evident, cele mai importante aspecte în definirea atractivității pentru tineri devin statutul și imaginea unei profesii. Iar statutul social al profesiei de cadru didactic este determinat de prestigiul și nivelul de apreciere prestat de comunitate și, inerent, de semnificativă poziție a acesteia în clasamentul profesiilor. Actualmente, fiind condiționat direct sau indirect, negativ sau pozitiv de mulți factori interni sau externi ai domeniului educațional, statutul social al profesiei de cadru didactic și-a schimbat valențele; aceasta este rezultatul, în special, al standardelor de intrare în profesie, salariilor și condițiilor de muncă, calității programelor de formare, imaginii create de mass-media. [8, p. 272]

Profesia de cadru didactic rămâne a fi una din cele mai nesolicitate și neprestigioase profesii în Republica Moldova. Deprecierea imaginii și statutului acesteia este condiționată de un ansamblu de contradicții la nivel social, politic, economic etc., precum:

- contradicția dintre expectanțele societății și calitatea educației;
- contradicția dintre cerințele pieței muncii, necesitățile economice și oportunitățile de finanțare a sistemului educațional de către stat;
- contradicțiile dintre opțiunile statului și cele ale societății privind dezvoltarea educației în raport cu cerințele concurenței proceselor globalizării pieței muncii;
- contradicția dintre prioritățile politicilor educaționale, oportunitățile tehnologizării educației, capitalul cadrelor didactice și sistemul de pregătire și integrare a tinerilor specialiști;
- contradicția dintre expectanțele cadrelor didactice și oportunitățile de remunerare a muncii;
- contradicția dintre birocratismul cerințelor și calitatea educației centrate pe elev;
- contradicția dintre nivelul de pregătire și performanță al profesorilor și de realizare a standardelor naționale și internaționale de educație;
- contradicția dintre norma didactică, volumul de muncă și sistemul de remunerare;
- contradicția dintre statutul și rolul social al profesorului și poziția acestuia în societate [*Ibidem*, p. 272].

Deprecierea statutului profesiei de cadru didactic în Republica Moldova a condiționat o scădere semnificativă a numărului cadrelor didactice în ultimii 10 ani, cu peste 20%, în sistemul de învățământ. Astfel, conform datelor din tabelul 1, observăm că în fiecare an numărul de cadre didactice scade enorm. Prin urmare, în perioada anilor 2020-2021, numărul de profesori s-a redus cu 1,92% comparativ cu anii 2019-2020 și cu 1,46% mai puține cadre didactice au rămas în sistemul de învățământ în perioada anilor 2021-2022.

Tabelul 1. Ponderea cadrelor didactice în învățământul primar și secundar general [1].

Indicatori	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Total	27426	26900	26506

În anul de studii 2020-2021, conform informațiilor prezentate de Ministerul Educației și Cercetării (MEC), numărul posturilor didactice vacante în domeniul învățământului au constituit 2349, în raport cu anii 2019-2020, când erau 2174 de locuri vacante.

Conform *Raportului anual consolidat pentru 2021 al Ministerului Educației și Cercetării*, vârsta medie a cadrelor didactice care activează în învățământ pentru 2018 a constituit 47 de ani, iar pentru 2020 s-a manifestat o scădere cu 3 ani a vârstei medii, prezentat în Tabelul 2. Însă pentru perioada 2021-2022 nu au fost regăsite date în raportul MEC.

Tabelul 2. Date privind vârsta medie a cadrelor didactice în învățământul primar și secundar general [5]

Indicatori	2018-2019	2020
Vârsta medie a cadrelor didactice în învățământ, ani	47	Scădere cu 3 ani

În același timp, conform raportului MEC, numărul de studenți care au ales să studieze domeniul Științele educației (ciclul I), în perioada 2020-2021 este în creștere: 1804 (cu 61 de studenți mai mult în raport cu anii 2019-2020), care însumau 1743 de studenți înmatriculați. Totodată, în anii 2020-2021, la masterat (ciclul II) au fost înmatriculați 1339 de candidați, cu 192 mai mulți decât în 2019-2020 (vezi Tabelul 3).

Tabelul 3. Dinamica admiterii la studii superioare de licență (ciclul I și ciclul II), domeniul Științele educației, pe anii de studii 2019-2020 și 2020-2021 [5].

Denumirea domeniului fundamental al științei, culturii și tehnicii	Ciclul I (buget+contract)		Ciclul II	
	2019-2020	2020-2021	2019-2020	2020-2021
Științe ale educației				
Total	1743	1804	1147	1339

Totuși, în perioada 2020-2021 s-a depistat o neacoperire de 285 locuri la buget (mai mult cu 34 de locuri vacante, comparativ cu anii 2019-2020). Iar numărul absolvenților care au parcurs programele de studii în domeniul Științe ale Educației, promoția 2020, a fost de 1174 de absolvenți, dintre care:

- **903** de absolvenți ai programelor de studii superioare de licență (ciclul I);
- **271** de absolvenți ai programelor de studii superioare de master (ciclul II).

În concluzie, constatăm că în ziua de azi tinerii aleg profesia în funcție de oportunitățile de angajare, perspectiva de dezvoltare/perfecționare, precum și de cantitatea de remunerare a volumului de muncă depus în exercitarea atribuțiilor funcționale. Este esențial să menționăm că sunt necesare cadre didactice competente pentru o educație de calitate, care vor face față numeroaselor provocări profesionale, decretate de dezvoltarea tehnologiilor, dar și de schimbarea paradigmelor în educație. Drept urmare, profesia de cadru didactic trebuie să fie adaptată într-un imperativ de carieră de succes, captivantă pentru tineri cu aptitudini și vocație. Acest imperativ poate fi obținut în cazul în care profesia de cadru didactic va deveni una prestigioasă, având o imagine favorabilă și un statut distins. Pentru aceasta statul trebuie să asigure remunerarea adecvată, condiții potrivite de muncă, acte și regulamente privind securitatea și siguranța cadrului didactic, precum și promovarea de politici benefice pentru recrutarea și păstrarea cadrelor didactice cu vocație în sistemul educațional.

BIBLIOGRAFIE

1. Biroul Național de Statistică. Disponibil: <https://statistica.gov.md>
2. FERREOL G., CAUCHE P., DUPREZ J.-M. [et al.] *Dictionnaire de sociologie*. Paris: Armand Colin Editeur, 1995. 254 p. ISBN 973-9236-30-8.
3. MACAVEI E. *Pedagogie. Teoria educației*, vol. I. București: Aramis Print Srl, 2001. 352 p. ISBN 973-8294-00-2.
4. PĂUN E. *Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică*. Iași: Polirom, 2017. 230 p. ISBN 978-973-4668-20-5.
5. *Raportul anual consolidat pentru 2021 al Ministerului Educației și Cercetării*, aprobat din data de 30 decembrie 2021. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/raport_mec_2021_1.pdf
6. SCHIFIRNEȚ C. *Sociologia profesiilor*. București: SNSPA, 2004. Disponibil: <https://biblioteca-desociologie.ro/en/download/schifirnet-constantin-2004-sociologia-profesiilor-bucuresti-snspa/>
7. ZAMFIR C. *Dicționar de sociologie*. București: Babel, 1998. ISBN 973-48-101-1.
8. ZUBENSCHI E. *Dezvoltarea profesională și statutul social al profesorului*. Disponibil: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/3018>